

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Сх. № 221 *VA*
Дата *08.2019г.*

До
Конституционния съд
на Република България

СТАНОВИЩЕ

на
Български хелзински комитет
(БХК)

по к. д. № 7/ 2019 г.

Уважаеми конституционни съдии,

Българският хелзински комитет принципно подкрепя искането на Висшия адвокатски съвет да се обяви за противоконституционен и несъвместим с Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) текстът на чл. 10, ал. 1, изр. 2 от Закона за митниците.

Ограничението *„Митническите служители, които са митнически органи по смисъла на закона, могат да бъдат само лица, които не са привлечени като обвиняеми или не са подсъдими за умишлено престъпление от общ характер“*, противоречи на основния конституционен принцип, че обвиняемият се смята за невинен, освен ако влязла в сила присъда установи обратното (чл. 31, ал. 3 от Конституцията). Конституцията не допуска ограничаване на правата на обвиняемите лица повече, отколкото е необходимо за целите на правосъдието (чл. 31, ал. 4). Презумпцията за невинност е възпроизведена и в чл. 16 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК).

Тези конституционни положения са в съзвучие с международноправни актове, по

които България е страна. Европейската конвенция за защита на правата на човека (ЕКЗПЧ) посочва, че всяко лице, обвинено в извършване на престъпление се смята за невинно до доказване на вината му (чл. 6.2).

С предвиденото ограничение, че обвиняемите и подсъдимите лица не могат да бъдат митнически служители на практика се въвежда основание за прекратяване на служебното правоотношение на тези митнически служители с Агенция „Митници“. Необходимо е да се подчертае, че чл. 69 от НПК съдържа достатъчно гаранции за провеждането на пълно, всестранно и обективно разследване в случаите, когато качеството на служебното правоотношение е имало връзка с извършването на престъплението. Затова законодателят е предвидил възможността за временно отстраняване от длъжност, когато нуждите на правосъдието го изискват и е предвидил специални гаранции как да става временното отстраняване от длъжност, именно за да се избегнат всякакви съмнения и възможности за нарушаване на презумпцията за невиновност.

С нормата на чл. 10, ал. 1, изр. 2 от ЗМ се постига недопустимо вмешателство в живота на обвиняемите и подсъдимите митнически служители, което не е в съответствие с нуждите на правосъдието. Това новосъздадено положение противоречи на НПК и на Конституцията и подлага митническите служители на силно рестриктивен режим, който не е в съответствие с основни начала на българското право. Няма предвиден режим тези служители да бъдат възстановени на работа, когато бъдат оправдани с влязла в сила присъда. Отстраняването от работа е предвидено да става за постоянно, а не временно, докато нуждите на правосъдието го изискват.

Недопустимо е ограничаване на права в степен по-висока, отколкото е минимално необходимо за постигане на целите и нуждите на правосъдието. Създаването на ограничение митническите служители да не могат да бъдат лица, които са обвиняеми или подсъдими противоречи пряко на презумпцията за невиновност, тъй като лицата търпят негативни последици в личната си сфера без да е доказана вината им чрез влязла в сила присъда. В новосъздадената норма липсва и всякакво ограничение относно това дали повдигнатото обвинение спрямо митническите служители е във връзка със

службата им или при или по повод изпълнението на служебните им задължения. Това създава изключително широко приложно поле на разпоредбата и митническите служители лесно могат да станат обект на произвол. Така всяко повдигнато обвинение за умишлено престъпление спрямо тях е повод да бъде прекратено служебното им правоотношение. Това е недопустимо вмешателство в правото им на личен живот и нарушава чл. 8 от ЕКПЧ.

Европейската конвенция по правата на човека допуска ограничаването на права да става при ясни и достъпни правила, единствено когато е необходимо за постигане на целите и е пропорционално на поставената цел. Презумпцията за невиновност в чл. 6.2 от ЕКПЧ изисква лицата да бъдат третираны в съответствие с тяхната невинност до окончателното произнасяне на съд относно вината им. Целта на разпоредбата е да се запази репутацията на лицата в случай, че бъдат оправдани или наказателното производство срещу тях бъде прекратено. Изискванията за справедлив процес съгласно ЕКПЧ налагат стриктно съблюдаване на презумпцията за невиновност особено в производства извън наказателното, където се предполага, че съществуват достатъчно гаранции за безпристрастното установяване на вината. Ограничението, митнически служители да не могат да бъдат обвиняеми или подсъдими, противоречи на това изискване, тъй като отстраняването от длъжност е без оглед на вината на служителите и по този начин я предполага.

Още повече презумпцията за невиновност е накърнена от нормата на чл. 10, ал. 1, изр. 2 от ЗМ, тъй като няма предвидено дисциплинарно производство, което да установи дали са налице основания за прекратяване на служебното правоотношение. Неблагоприятното третиране на засегнатите лица е автоматично, без никаква възможност да упражнят право на защита и без оглед на повдигнатото обвинение. По този начин се постига своеобразно изявление за виновността на лицето в производство, което не е наказателно, докато във висящото наказателно производство вина на лицето не е установена (така ЕСПЧ, *Urat v. Turkey*, жалба № 53561/09, решение от 27.11.2018 г., § 53).

Липсата на съразмерност между преследваната цел и заложената мярка е

основание да се търси противоконституционност на нормата. Конституционният съд вече се е произнасял при подобен казус и е установил противоречие с Конституцията в чл. 100, ал. 2 от Закона за държавния служител (*ПКС № 5 от 2016 г.*), който предвиждаше, че във всички случаи, когато е образувано наказателно производство срещу държавен служител за престъпления, извършени от него в качеството му на длъжностно лице, бива отстраняван временно от работа. Правилно КС е намерил, че разпоредбата противоречи на конституционните принципи, макар предвидената хипотеза да е далеч по-смекчена от сегашната разпоредба на чл. 10, ал. 1, изр. 2 от ЗМ. Необходимо е още веднъж да се установи, че не може да съществува разпоредба, която да предвижда отстраняване от работа на митнически служители, при това не временно, при повдигнати обвинения за умишлени престъпления без оглед дали е във връзка със службата или в качеството на длъжностно лице.

Наказателно процесуалният кодекс, в своя чл. 69, е създал достатъчно гаранции за постигане на целите на правосъдието и затова е предвидил възможността лице, срещу което има повдигнато обвинение, да бъде временно отстранено от работа при положение, че всички условия за отстраняването му са налице. Приемането на специални норми, които допълват и разширяват приложното поле на НПК, още повече, когато се извършва по подобен, противоречащ на установения ред начин, създава силно безпокойство относно преследваната цел на приетата норма. Затова е необходимо тя да бъде подложена на контрол за конституционност.

Необходимо е да допълним, че подобна разпоредба противоречи и на европейското законодателство, което България е задължена да спазва по силата на членството си в Европейския съюз. В последните години въвеждането на директивите в националното законодателство често е забавено или дори отсъстващо. Тревожно е да отбележим, че *Директива (ЕС) 2016/343 относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невинност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство* не е получила своето пълно въвеждане в българското законодателство, макар срокът за това да изтече на 1.04.2018 г. Въпреки че българското правителство твърди, че е налице съответствие в „голяма степен“ с изискванията на Директивата, с приемането на изменението на чл. 10, ал 1, изр. 2 от ЗМ

се постига противоречие с нея. Съгласно Директива 2016/343 държавите следва да предприемат достатъчно и подходящи мерки обвиняемите лица да не бъдат представяни като виновни пред обществеността (чл. 5.1). Отстраняването от работа на обвиняеми митнически служители безспорно нарушава това изискване, което пояснява презумпцията за невиновност.

С оглед на посочените съображения БХК подкрепя искането на Висшия адвокатски съвет за обявяването на чл. 10, ал. 1, изр. 2 за противоконституционно.

31.07.2019 г.,

гр. София

С уважение:

адв. Адела Качаунова,

директорка на Правната програма на БХК